

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**Кафедра психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін
факультету забезпечення оперативно-службової діяльності**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Пс 03.1 «АНТРОПОЛОГІЯ»**

**вибіркова
ОПП «Психологія»**

для набору 2021 року

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Кваліфікація: бакалавр з психології

Професійна кваліфікація: офіцер тактичного рівня Державної прикордонної служби України

Форма здобуття світи: денна

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Мета вивчення навчальної дисципліни – полягає у висвітленні етапів, факторів та закономірностей історико-еволюційного й індивідуального розвитку людини, основних чинників антропології, таких як розвиток мислення та мови, часу і місця появи людини сучасного фізичного типу; визначення місця людини в системі тваринного світу, виділення стадій людської еволюції, вивчення умов і причин становлення людини сучасного виду; дослідження загальних і специфічних закономірностей відтворення населення у суспільно-історичній зумовленості цього процесу; визначення головних принципів формування різних типів відтворення населення, а також сформувати знання про розвиток і динаміку народонаселення, навчити аналізувати сучасні демографічні процеси у світі та в Україні.

Завдання навчальної дисципліни – простежити процес переходу від біологічних закономірностей, яким підкорялося існування тваринного нащадка людини, до закономірностей соціальних. Сформувати знання про об'єкт, предмет, методи дослідження демографічної науки, її структуру та зв'язок з іншими науками, розкрити найважливіші поняття і категорії демографії, їх головні терміни та методи дослідження, вивчити методика демографічного аналізу, картографування.

Для досягнення програмних результатів навчання з навчальної дисципліни курсант (слухач, студент) повинен:

ПРН-4 - Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

1. Знати найдавніші еволюційні витоки людини; морфологічні особливості «людини вмілої» та її місце в еволюційній історії людства; характерні риси фізичної будови найдавніших людей; основні етапи у розвитку суспільних відносин; основні демографічні закони та закономірності; демографічні категорії; основні методи вивчення демографічних досліджень; концепцію відтворення населення.

2. Розуміти етапи розвитку мозку предків сучасних людей, виникнення мовлення і мислення; початкові етапи формування сім'ї та шлюбу; організація влади в родовій общині;

3. Аналізувати риси людини, завдяки яким вона займає найвищий щабель історично-еволюційного розвитку органічного світу; морфологічні особливості «людини вмілої» та її місце в еволюційній історії людства; методологічні підходи і методи аналізу демографічних процесів і структур; давати характеристику основних демографічних процесів у світі; розраховувати демографічні коефіцієнти.

4. Інтегрувати отримані знання з навчальної дисципліни у власні дослідження з психології;

6. Оцінювати спеціальні інформаційні та спеціальні психологічні операції з опорою на антропологічні та демографічні наукові концепції.

ПРН-19 - Враховувати специфіку етнічних, соціальних, демографічних й інших особливостей та особливих умов в професійній діяльності.

1. Визначати основні положення та категорії фізичної антропології та демографії. Відтворювати особливості homo sapiens sapiens, що визначають її як біологічну істоту зі складною психічною організацією. Знаходити статистичну інформацію щодо демографічної ситуації у глобалізованому суспільстві.

2. Класифікувати антропогенезисні особливості у різні історичні епохи, а також демографічні процеси. Ідентифікувати за ілюстраціями викопних решток усі історичні типи розвитку людини. Установити зв'язок між антропологією та психологією.

3. Дискутувати з сучасних проблем фізичної антропології та демографії.

4. Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. Дослідити еволюцію етнічних, соціальних, демографічних закономірностей особливостей відтворення населення у кількісному та якісному відношенні в процесі зміни його історичних типів.

5. Пояснити актуальні проблеми сучасної демографічної ситуації і напрямки демографічної політики у її зв'язку з професійною діяльністю.

6. Встановлювати головні тенденції змін відтворення населення у перспективі. Критикувати расистські та наближені до них теорії. Захищати принципи толерантності стосовно відношення до представників різних рас, націй та народностей.

ВИКЛАДАЧІ:

доцент кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін, доктор педагогічних наук, доцент Вадим ДИЯК, e-mail: vadimd09@gmail.com

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Філософія, Історія України.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Профільна аудиторія гуманітарних дисциплін (412)

ТРИВАЛІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КУРСУ

Курс	Семестр	Кількість кредитів ЄКТС	Кількість годин														Форми підсумкового контролю									
			Загальна	Усього аудиторних занять	Аудиторна робота								Індивідуальна робота						Самостійна робота	Екзамен	Диференційований залік	Залік				
					лекції	групові заняття	групові вправи	практичні заняття	лабораторні заняття	семінари	рольові ігри	контрольна робота	модульний контроль	підсумковий контроль	-----	Усього	реферат	конспект з теми					переклад текстів	розрахункове завдання	курсова робота	ІРГР
1	2	3	90	60	32					24				4		16	16						14		+	
Усього за дисципліну		3	90	60	32					24				4		16	16						14			

Основні методи навчання: МН1.1; МН1.2 МН1.3; МН1.5; МН2.1; МН2.2; МН3.4; МН4.1; МН4.3; МН4.4.

Основні методи контролю навчальних досягнень: МК1.1; МК1.3 МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК4.1.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМ

Шифр	Компетентність	Методи контролю
Загальні компетентності		
ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК4.1
ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	МК1.1; МК1.3 МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК4.1.
ЗК-7	Здатність генерувати нові ідеї, виявляти, ставити та вирішувати завдання у процесі професійної діяльності і практичних ситуаціях	МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК4.1
ЗК-9	Здатність працювати в команді, спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня	МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК4.1.
ЗК-11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК4.1.
Компетентності за вибором навчального закладу		
ФК-2	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.	МК1.1; МК1.3 МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК4.1.
ФК-3	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків	МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК4.1.
ФК-11	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	МК1.1; МК1.3 МК2.1; МК2.4; МК2.8; МК4.1.
Фахові компетентності спеціальності		
ВК - 9	Здатність організувати морально-психологічне забезпечення у прикордонному підрозділі, здійснювати професійно-психологічний добір, володіти основами профорієнтаційної роботи, розуміти	

Шифр	Компетентність	Методи контролю
	організацію діяльності психологічних служб підрозділів сектору національної безпеки.	

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Компетентність	Методи навчання	Оцінювання
ПРН-4	Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.	МН1.1; МН1.2 МН1.3; МН1.5; МН1.6; МН1.7; МН2.1; МН2.2; МН3.4; МН4.1; МН4.3; МН4.4.	МК1.1; МК1.3 МК2.1; МК2.4; МК4.1.
ПРН-19	Враховувати специфіку етнічних, соціальних, демографічних й інших особливостей та особливих умов в професійній діяльності.	МН1.1; МН1.2 МН1.3; МН1.5; МН1.6; МН1.7; МН2.1; МН2.2; МН3.4; МН4.1; МН4.3; МН4.4.	МК1.1; МК1.3 МК2.1; МК2.4; МК4.1.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

№ теми	Найменування теми	Кількість годин	Номери, вид занять та кількість годин												Місяці	Номери тем, занять та кількість годин	Кількість годин
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1	Загальні уявлення про антропологію	4	Л2	Сз2											01	1/1Л(2); 1/2Сз(2).	12
2	Формування людського життя. Еволюційні попередники людей	8	Л2	Сз2	Л2	Сз2								2/1Л(2); 2/2Сз(2); 2/3Л(2); 2/4Сз(2).			
3	Характерні риси формування людини сучасного фізичного типу	6	Л2	Л2	Сз2									02	3/1Л(2); 3/2Л(2); 3/3Сз(2).	6	
4	Походження рас	6	Л2	Л2	Сз2									03	4/1Л(2); 4/2Л(2); 4/3Сз(2).	10	

5	Антропологічний склад українського народу (МК№1)	4	Л2	Сз2														5/1Л(2); 5/2Сз(2).	
6	Предмет і значення демографії як науки.	4	Л2	Сз2														6/1Л(2); 6/2Сз(2).	10
7	Джерела інформації в демографії	4	Л2	Сз2													7/1Л(2); 7/2Сз(2).		
8	Структура населення	2	Л2														8/1Л(2).		
9	Проблема відтворення населення	4	Л2	Сз2														9/1Л(2); 9/2Сз(2).	8
10	Сім'я та її роль у демографічних процесах	4	Л2	Сз2													10/1Л(2); 10/2Сз(2).		
11	Демографічні процеси	4	Л2	Сз2														11/1Л(2); 11/2Сз(2).	14
12	Міграційні процеси	2	Л2															12/1Л(2).	
13	Основи демографічної політики (МК№2)	4	Л2	Сз2														13/1Л(2); 13/2Сз(2).	
Диференційований залік		4	Дз4															Дз(4).	
Всього		60																Всього	60

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ Теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кіл-сть. ГОД	Найменування теми і навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
1 курс					
2 семестр					

№ Теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кіл-сть, год	Найменування теми і навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
1			12	Загальні уявлення про антропологию	
	1	Лекція	2	Предмет та завдання фізичної антроплогії 1. Зміст та основні завдання антроплогії як наука. 2. Місце антроплогії у системі природничих та гуманітарних дисциплін. 3. Вплив дарвінізму на антропологічну науку.	№1.1, с.9-44 №2.4
		Індивідуальна робота (конспект з теми)	8	Розробка конспекту за заданою тематикою Історія антропологічної науки 1. Зародження та розвиток антроплогії за кордоном. 2. Розвиток антроплогії в Україні.	№1.1, с.9-44 №2.4
	2	Семінарське заняття	2	Предмет та завдання фізичної антроплогії 1. Поняття «антроплогія» в світовій науці. 2. Предмет фізичної антроплогії. 3. Основні розділи антроплогії та їх завдання. 4. Значення дарвінізму у становленні антроплогії.	№1.1, с.9-44 №2.2; №2.3
2			8	Формування людського життя. Еволюційні попередники людей.	
	1	Лекція	2	Еволюційні попередники людей та ранні етапи антропогенезу 1. Місце людини у природі 2. Найдавніші еволюційні витоки людини 3. Австралопітеки — безпосередні попередники людей	№1.1, с. 128-140 №2.2; №2.3; №2.4
		Лекція	2	Ключові проблеми антропосоціогенезу 1. Сучасна наука про прабатьківщину людства. 2. Розвиток мозку предків сучасних людей, виникнення мовлення та мислення. 3. Рушійні сили антропогенезу.	№1.1, с.176-188 №2.2; №2.3; №2.4
		Семінарське заняття	2	Антропологічні відмінності людини і тварини 1. Морфологічні особливості «людини вмілої» та її місце в еволюційній історії людства. 2. Проблема грані між людиною і твариною.	№1.1, с.140-145 №2.4

№ Теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кіл-сть, год	Найменування теми і навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
	2	Семінарське заняття	2	Антропогенез 1. Місце людини в системі тваринного світу. 2. Сім'яльна теорія антропогенезу. 3. Австралопітеки – безпосередні попередники людини.	№1.1, с.128-145 №2.4
3			10	Характерні риси формування людини сучасного фізичного типу	
	1	Лекція	4	Формування людини сучасного фізичного типу 1. Архантропи – найдавніші люди. 2. Палеоантропи – давні люди.	№1.1, с.145-160 №2.2; №2.3; №2.4; №2.5; №2.6
		Самостійна Робота	4	Наукові гіпотези формування Homo Sapiens 1. Гіпотези Ф. Вайденрейха, К. Куна щодо походження людини. 2. Гіпотези антропогенезу П. Ендрюса та Г. Брейєра.	№1.1, с.145-160
	2	Семінарське заняття	2	Генезис людини сучасного типу 1. Особливості архантропа як представника «людини прямоходячої». 2. Моно і поліцентричні теорії. 3. Неандертальська проблема в походженні людини сучасного типу. 4. Час і місце виникнення Гомо сапієнс.	№1.1, с.176-188
4			6	Походження рас	
	1	Лекція	2	Генезис рас на земній кулі 1. Сучасна наука про виникнення расових відмінностей людства. 2. Вплив зовнішнього середовища на формування расових ознак. 3. Географічна ізоляція та змішування як чинники расогенезу.	№1.1, с.237-245 №2.4
		Лекція	2	Расові ознаки та чинники їх формування 1. Вплив грацилізації та брахікефалізації на расоутворення. 2. Зміни расових ознак та їхніх комплексів у ході соціально-економічного розвитку людства.	№1.1, с.237-259 №2.2; №2.3; №2.4
	2	Семінарське заняття	2	Проблема класифікації в етнічній антропології 1. Основні поняття расознавства. 2. Історія расових класифікацій. 3. Основні питання в класифікації расових типів. 4. Сучасні расові класифікації.	№1.1, с.237-259 №2.4
5			8	Антропологічний склад українського народу	

№ Теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кіл-сть. год	Найменування теми і навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
	1	Лекція	2	Історія антропологічного вивчення народів України 1. Географічна варіабельність антропологічних ознак. 2. Антропологічні типи українців.	№1.1, с.260-281 №2.4
		Самостійна Робота	4	Антропологічні особливості давнього населення території України 1. Кіммерійці, скіфи, сармати. 2. Антропологічні особливості доби Київської Русі.	№1.1, с.281-305 №2.4
	2	Семінарське заняття	2	Антропологічні типи Українців та інших народів України 1. Динаміка антропологічних типів і етногенез українців. 2. Антропологічний склад інших народів України. <i>Модульний контроль №1.</i>	№1.1, с.260-281 №2.4
Модуль 2					
				4 курс	
				7 семестр	
6			8	Предмет і значення демографії як науки	
	1	Лекція	2	Предмет і метод демографії 1. Виникнення демографії як науки. 2. Об'єкт і предмет демографії як науки. 3. Основні методи демографії.	№1.2, с.5-22
		Індивідуальна робота (конспект з теми)	2	Розробка конспекту за заданою тематикою Історія розвитку демографії 1. Погляди вчених Стародавнього світу на демографічні проблеми. 2. Розвиток демографії XV-XXI ст.	№1.2, с.5-22 №2.6; №2.7; №2.8

№ Теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кіл-сть, год	Найменування теми і навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
		Самостійна робота	2	Історичні джерела вивчення відтворення населення 1. Джерела демографічної інформації. 2. Переписи населення. Обстеження населення та їх класифікація. 3. Поточний облік природного і механічного руху населення. 4. Соціологічні методи в демографії. 5. Демографічний прогноз.	№1.2, с.5-22 №2.6; №2.7; №2.8
	2	Семінарське заняття	2	Методологічні засади демографії 1. Взаємозв'язок демографії з іншими науками. Система демографічних наук. 2. Структура системи знань про народонаселення. 3. Головні поняття і категорії демографії.	№1.2, с.5-22 №2.6; №2.7; №2.8
7			8	Джерела інформації в демографії	
	1	Лекція	2	Джерела інформації та основні показники в демографії 1. Джерела інформації про народонаселення в демографії. 2. Перепис як основне джерело інформації про населення і демографічні процеси. Історія проведення переписів населення в світі і в Україні. 3. Технологія проведення переписів.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
		Індивідуальна робота (конспект з теми)	2	Розробка конспекту за заданою тематикою Демографічні дослідження 1. Мікропереписи. 2. Вибіркові і спеціальні демографічні дослідження. 3. Метричні книги як цінне джерело вивчення демографічних процесів.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
		Самостійна робота	2	Основні показники в демографії 1. Проблема оптимальної кількості населення у світлі праць вчених XVIII – XIX століття, оцінка аргументної бази Т.Мальтуса, сутність антимальтузіанства. 2. Значення досліджень проблеми смертності в XIX столітті. Яким змінам дали поштовх ці дослідження? 3. Демографічні дослідження у XX столітті, видатні демографи України і світу.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9

№ Теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кіл-сть, год	Найменування теми і навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
	2	Семінарське заняття	2	Джерела інформації та основні показники в демографії 1. Основні показники соціального життя України (результати останнього перепису). 2. Основні класифікації і угруповання в демографії. 3. Населення України: склад та динаміка чисельності.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
8			2	Структура населення	
	1	Лекція	2	Чисельність і структура населення 1. Поняття чисельності населення. 2. Статова структура населення. 3. Вік як демографічна характеристика. 4. Демографічне старіння населення. 5. Шлюбно- сімейна структура населення.	№1.2, с.88-98 № 1.3, с.201-221 №2.6; №2.7; №2.8
9			6	Проблема відтворення населення	
	1	Лекція	2	Відтворення населення. 1. Поняття відтворення населення. 2. Типи відтворення населення. 3. Показники відтворення населення. 4. Сучасна ситуація в Україні. 5. Відтворення населення в світі.	№1.2, с.88-98 № 1.3, с.201-221 №2.6; №2.7; №2.8
		Індивідуальна робота (конспект з теми)	2	Розробка конспекту за заданою тематикою Види структур населення 1. Абсолютна і середня чисельність населення. 2. Статеві-вікова структура населення. 3. Шлюбно-сімейна структура населення. 4. Населення України: склад та динаміка чисельності.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
	2	Семінарське заняття	2	Сучасні проблеми відтворення населення 1. Поняття відтворення населення. 2. Типи відтворення населення. 3. Сучасні показники відтворення населення в Україні. 4. Сучасні показники відтворення в світі.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9

№ Теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кіл-сть, год	Найменування теми і навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
10			4	Сім'я та її роль у демографічних процесах	
	1	Лекція	2	Розвиток сім'ї та її роль у демографічних процесах 1. Шлюб і його форми. 2. Демографічне поняття «шлюбність». 3. Показники шлюбності. 4. Розлучуваність в демографії. 5. Тенденції шлюбності й розлучуваності в Україні.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
	2	Семінарське заняття	2	Шлюбність та розлучуваність в демографії. 1. Поняття та види шлюбу. 2. Показники шлюбності і припинення шлюбу. 3. Фактори шлюбності та розлучуваності. 4. Динаміка шлюбності та розлучуваності в Україні	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
11			6	Демографічні процеси	
	1	Лекція	2	Народжуваність як визначальна демографічна категорія 1. Демографічне поняття народжуваності. Вимірювання народжуваності. 2. Міжнародний досвід демографічної політики щодо народжуваності. 3. Поняття тривалості життя. 4. Екзогенні та ендогенні причини смертності.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
		Індивідуальна робота (конспект з теми)	2	Розробка конспекту за заданою тематикою Основні демографічні категорії 1. Причинно-наслідкова зумовленість формування репродуктивної мотивації, репродуктивної установки і репродуктивної поведінки. 2. Види репродуктивних мотивів, властивих певним історичним періодам. 3. Досвід зарубіжних країн у проведенні демографічної політики, спрямованої на підвищення рівня народжуваності. 4. Прогностичні оцінки щодо рівня народжуваності в країнах світу у найближчому майбутньому Поводження самозбереження	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
	2	Семінарське заняття	2	Тривалість життя і смертність як демографічні категорії 1. Демографічні поняття смертності. Основні показники смертності. 2. Поняття очікуваної тривалості життя. 3. Концепція епідеміологічного переходу.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9

№ Теми	№ заняття	Види навчальних занять, завдань	Кіл-сть, год	Найменування теми і навчальні питання	Література
1	2	3	4	5	6
12			4	Міграційні процеси	
	1	Лекція	2	Міграції населення 1. Історія міграції населення. Формування української діаспори. 2. Види міграції. 3. Міграційна мотивація, міграційна установка, міграційна поведінка. 4. Стадії міграції. Міграційна когорта. Міграційні потоки.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
		Самостійна робота	2	Проблеми міграції в сучасній Україні 1. Демографічне поняття міграції. 2. Які особливості міграції в Україні в порівнянні з країнами Заходу? 3. Які основні фактори впливають на міграційні потоки в Україні?	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
13			4	Основи демографічної політики	
	1	Лекція	2	Мета і напрямки демографічної політики 1. Поняття і основні заходи демографічної політики. 2. Демографічна політика в країнах світу. 3. Демографічна політика в Україні.	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
	2	Семінар	2	Особливості демографічної політики 1. Демографічні поняття міграції. Основні показники міграції. 2. Основні види міграції. 3. Поняття і основні заходи демографічної політики. 4. Демографічна політика в країнах світу та в Україні. <i>Модульний контроль №2.</i>	№1.3, с.255-274 №2.1; №2.9
Диференційований залік			4		
Разом за 2 семестр			60		
Разом за 1 курс			60		
Усього за дисципліну			90		

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Базова література

- 1.1. Сегеда С. Антропологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2001.
- 1.2. Махорін Г.Л. Основи демографії. Курс лекцій / Житомир вд-во «Волинь». 2007.
- 1.3. Муромцева Ю. Демографія: Навчальний посібник. - К., 2006.

2. Допоміжна література

- 2.1. Апанасенко Г.Л. Як зупинити депопуляцію в Україні // Науковий світ. — 2005. — №11. — С. 2-5.
- 2.2. Дяченко В. Д. Антропологічний склад українського народу. К., 1965.
- 2.3. Зіневич Г.П. Очерки палеоантропології України. – К.,1972.
- 2.4. Круц С.І. , Кубишев А.І. , Отрощенко В.В., Пустовалов С.Ж. Обличчя людини доби бронзи \ Золото степу: Археологія України. К.; Шлезвіг, 1991.
- 2.5. Пономарьов А.П. Українська етнографія. – К., 1994.
- 2.6. Прибиткова І.М. Основи демографії: Посібник для студ. гуманітарних і суспільних фак. вузів. – К.: АртЕк, 1995.
- 2.7. Соціально-економічна географія України: Навч. посібник / За ред. О.І. Шаблія. – Львів: Світ, 2000. – 680 с.
- 2.8. Стеценко С.Г. Демографічна статистика з основами демографії: Підручник для студ. вузів. які навч. за освітньо-професійною програмою бакалавра зі спеціальності – Економічна статистика. – К.: Вища школа, 2005. – 415 с.
- 2.9. Сучасна демографічна ситуація в Україні: проблеми, перспективи, шляхи поліпшення (науково-аналітична доповідь). К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2013.

3. Інформаційні ресурси в інтернет (інтранет)

- 1.1. http://pidruchniki.ws/etika_ta_estetika/
- 1.2. <http://ethicscenter.ru/info/bib.html>
- 1.3. http://filosof.historic.ru/books/c0033_1.shtml
- 1.4. <http://pidruchniki.ws/religiyeznavstvo/>
- 1.5. http://filosof.historic.ru/books/c0031_1.shtml
- 1.6. <http://religstudies.org.ua/main.php>
- 1.7. <http://10.241.24.9/moodle/course/index.php?categoryid=23>

ОЦІНЮВАННЯ

Поточне рубіжне та підсумкове оцінювання здійснюється відповідно до положення <https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/polozh-otsinka-2020-12.01.-.pdf>.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ»)

Середовище в аудиторії є творчим, відкритим до конструктивної критики.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання в часи самостійної підготовки та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу. Курсанти, які пропустили більше 30% з тих занять, де було передбачено оцінювання, одержали середньоарифметичну з поточних оцінок нижче 2,60, тобто менше 70% позитивних оцінок від загальної кількості, не відзвітували за індивідуальну та самостійну роботу, до семестрового контролю не допускаються.

У разі коли курсант не виконав умови допуску до складання семестрового контролю, завчасно, але не пізніше трьох робочих днів до складання семестрового контролю, рішенням кафедри йому встановлюється індивідуальний термін ліквідації заборгованості. Якщо курсант (слухач, студент) не ліквідує заборгованість у визначений кафедрою термін, то він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни і в відомості обліку успішності, в графі «підсумкова оцінка», йому виставляється оцінка «незадовільно» за національною шкалою, 50 балів за 100-бальною шкалою і FX – за шкалою ЄКТС. При повній відсутності позитивних поточних оцінок, за визначені звітності, і не ліквідації заборгованості у визначений кафедрою термін, курсанту (слухачу, студенту) курс з навчальної дисципліни не зараховується і в графі «підсумкова оцінка», йому виставляється оцінка «недопущений» за національною шкалою, 17 балів за 100-бальною шкалою і F за шкалою ЄКТС. В такому випадку курсант (слухач, студент) представляється на засідання Вченої ради факультету, академії і йому пропонується пройти повний курс повторно. У разі відмови розглядається питання про його відрахування з академії.

Дотримання академічної доброчесності

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

За порушення академічної доброчесності учасники освітнього процесу закладу вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності.

Нормативно-правове забезпечення: <https://nadpsu.edu.ua/osvita/normatyvno-pravove-zabezpechennia/>.

Додаток А
Методи навчання та методи контролю навчальних досягнень

Шифр	Метод навчання
1. Традиційні методи навчання	
МН 1.1	Усне викладення навчального матеріалу (<i>розповідь, пояснення, лекція</i>)
МН 1.2	Обговорення матеріалу, що вивчається (<i>бесіда, дискусія, брифінг, диспут</i>)
МН 1.3	Наочні методи (<i>ілюстрація, демонстрація</i>)
МН 1.4	Практичні методи (<i>лабораторна робота, практична робота, пробні вправи, творчі вправи, усні вправи, практичні вправи, графічні вправи, технічні вправи</i>)
МН 1.5	Методи самостійного та індивідуального навчання (<i>рецептивний, репродуктивний, евристичний, дослідницький</i>)
2. Активні методи навчання	
МН 2.1	Ігрові (<i>професійні ігри, професійний тренінг</i>)
МН 2.2	Неігрові (<i>аналіз конкретної ситуації, круглий стіл, навчання через науково-дослідну роботу</i>)
МН 2.3	Неімітаційні (<i>групова дискусія, індивідуальні практикуми, метод ХОБО», активні види лекційних і семінарських занять</i>)
3. Інтерактивні методи навчання	
МН 3.1	Інтерактивні методи в малих групах
МН 3.2	Інтерактивні методи в великих групах
МН 3.3	Інтерактивні методи під час самостійної роботи

Шифр	Метод контролю навчальних досягнень
1. Попередній контроль	
МК 1.1	Вибірковий усний
МК 1.2	Фронтальний письмовий
МК 1.3	Фронтальний тестовий
МК 1.4	Фронтальний проблемний
МК 1.5	Виконання нормативу
МК 1.6	Виконання вправи
2. Поточний контроль	
МК 2.1	Вибірковий усний
МК 2.2	Колоквіум
МК 2.3	Контрольна робота
МК 2.4	Тестування
МК 2.5	Захист звіту з лабораторної роботи
МК 2.6	Захист звіту з практичної роботи
МК 2.7	Індивідуальна розрахункова робота
МК 2.8	Реферат
МК 2.9	Виконання нормативу
МК 2.10	Виконання вправи
3. Рубіжний контроль	
МК 3.1	Фронтальний письмовий
МК 3.2	Фронтальний тестовий
МК 3.3	Фронтальний проблемний
МК 3.4	Виконання нормативу
МК 3.5	Виконання вправи
4. Підсумковий контроль	
МК 4.1	Усний
МК 4.2	Письмовий
МК 4.3	Тестовий
МК 4.4	Проблемний
МК 4.5	Практичний